

Viešosios konsultacijos apibendrinimas

Viešoji konsultacija dėl Regioninio kibernetinės gynybos centro steigimo

Justas Kidykas ir Gabrielė Bilevičiūtė

2020 m. birželio mėn., Vilnius

KONSULTACIJOS TIKSLAS

Kibernetinės atakos ir milžiniškos duomenų vagystės vis dažniau atsiduria žiniasklaidos antraštėse. Pasaulio ekonomikos forumo visuotinių grėsmių ataskaitoje yra skelbiama, kad kibernetinių nusikaltimų padaroma žala pasaulinei ekonomikai 2021 m. gali siekti net 6 trilijonus JAV dolerių. Kibernetinių išpuolių nesustabdo sienos, o programišiai nėra lengvai įbauginami: jų atakų taikiklyje gali atsidurti tiek valstybinės institucijos, tiek verslas, tiek bet kuris iš mūsų besinaudojantis bet kokiomis skaitmeninėmis paslaugomis.

Dėl to, kibernetinis saugumas nėra tik vieno subjekto ar vienos šalies klausimas, bet rimta problema reikalaujanti glaudaus bendradarbiavimo tarptautiniu mastu. Skaitmeninio pasaulio iššūkius Lietuva gali spręsti didinant kibernetinius pajėgumus kartu su pagrindiniais strateginiais partneriais gynybos ir kibernetinio saugumo srityje. Augantis kibernetinių incidentų skaičius reikalauja tarptautinių pastangų koordinavimo siekiant pasiruošti naujai realijai.

Atsižvelgiant į tai, yra svarbu plėtoti bendradarbiavimą kibernetinio saugumo srityje su Lietuvos strateginiais partneriais, kaip JAV bei įtraukti Rytų partnerystės nares, Ukrainą ir Sakartvelą, nes šios šalys kibernetinio saugumo srityje yra padidintos rizikos zonoje ir patiria didesnę spaudimą. O šiose šalyse pasikartoję scenarijai gali pasikartoti ir Lietuvoje.

Regioninis kibernetinės gynybos centras (RKGC) yra dvišalė Lietuvos ir JAV iniciatyva siekianti sukurti tarptautinį kompetencijų centrą ir pagrindinę bendradarbiavimo platformą regione, suteikiančią galimybę keistis gerosiomis praktikomis kibernetinio saugumo srityje bei dirbti kartu kovojant su bendromis kibernetinėmis grėsmėmis. Šią dieną yra pasiekti politiniai susitarimai dėl Regioninio kibernetinės gynybos centro steigimo, tačiau nėra išanalizuota koks turėtų būti šio Centro juridinis statusas ir veiklos modelis.

Šią konsultaciją **sudaro interviu ciklas** su teisininkais ir atstovas iš skirtingą juridinį statusą turinčių įstaigų bei panašaus tipo Lietuvoje ir užsienyje veikiančių centrų. Šios konsultacijos tikslai:

- Įvertinti, kokie yra skirtingų juridinių statusų privalumai ir trūkumai.
- Nustatyti, koks juridinis statusas būtų tinkamiausias RKGK.
- Įvertinti, kokie yra skirtingų įstaigų / centrų organizacinių modelių privalumai ir trūkumai.
- Nustatyti, koks organizacinis modelis būtų efektyviausias RKGK veikloms užtikrinti.
- Pasiruošti susitarimo memorandumų pasirašymui su RKGK partneriais.

VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS VYKDYMAS

Konsultacija buvo vykdoma:

- Individualiai apklausus teisininkus ir atstovus iš skirtingą juridinį statusą turinčių įstaigų (Všį ir Bį) bei panašaus tipo Lietuvoje ir užsienyje veikiančių centrų 2019 m. balandžio – gegužės mėn.

Analizė ir vertinimas:

- Interviu ciklo metu gautų duomenų kokybinė analizė.

KONSULTACIJOS DALYVIAI

- Interviu cikle su teisininkais ir atstovais iš skirtingą juridinį statusą turinčių įstaigų bei panašaus tipo Lietuvoje ir užsienyje veikiančių centrų sudalyvavo 10 respondentų.

Teisininkai iš šių įstaigų:

- Krašto apsaugos ministerijos Teisės departamento, Tarptautinių ryšių ir operacijų grupės, Kibernetinio saugumo ir informacinių technologijų politikos grupės. Atstovai iš Krašto apsaugos ministerijos Personalo analizės ir planavimo skyriaus.
- Vyriausybės strateginės analizės centras.
- Valstybės valdymo koordinavimo centras.
- Nepriklausoma teisininkė.

Atstovai iš šių skirtingą juridinį statusą turinčių įstaigų bei panašaus tipo Lietuvoje ir užsienyje veikiančių centrų:

- NATO energetinio saugumo kompetencijos centras.
- Suomijos Europos atsparumo hibridinėms grėsmėms kompetencijos centras.

- Vyriausybės strateginės analizės centras.
- Branduolinio saugumo kompetencijos centras.
- Valstybės koordinavimo centras.

KONSULTACIJOS METODAS

Viešosios konsultacijos vykdymą sudarė šie etapai: inicijavimas, organizavimas, vykdymas, analizė, vertinimas, viešinimas. Suorganizuota viešoji konsultacija pavadinimu „Regioninio kibernetinės gynybos centro steigimas“, kuri vyko taikant šį konsultavimosi metodą: pusiau struktūruotus ekspertinius interviu.

Metodas: pusiau struktūruoti ekspertiniai interviu.

Tokia interviu forma pasirinkta duomenų rinkimui įvertinus tai, kad pusiau struktūruotų interviu metu galima gauti patikimus, palyginamus kokybinius duomenis. Be to, tokių interviu metu galima įtraukti naujus pokalbiu metu kilusius klausimus, o atviras klausimo pobūdis nusako tiriamą temą, tačiau suteikia galimybę tiek respondentui, tiek apklausėjui išsamiau aptarti kai kurias temas. Taip pat, tokio tipo interviu būdu surinktą informaciją galima analizuoti įvairiais metodais.

Interviu ciklo dalyviai buvo iš anksto kviečiami į projekto vadovų vykdomas konsultacijas nuotoliniu būdu pagal iš anksto sudarytą klausimyną. Buvo atsižvelgiama į respondentų pageidavimus dėl pokalbiui naudojamos programos bei pasirinkimo vykdyti pokalbį su videovaizdu arba tik audio būdu. Taip pat, apie vykdomą interviu ciklą buvo viešai paskelbta internetinėje „e. pilietis“ platformoje.

Dėl temos jautrumo ir konfidencialumo ne visus interviu metu diskutuotus klausimus bei gautas išvagas iš respondentų galime atskleisti viešai.

KONSULTACIJOS REZULTATAI

Išvados iš interviu ciklo:

I. Pasiūlymai dėl RKGK juridinio statuso:

- *Viešosios įstaigos statuso privalumai:*
 - skirta tenkinti viešuosius interesus;
 - gali vykdyti komercinę veiklą – tai galėtų būti potencialiai papildomas pajamų šaltinis;
 - dalininkai / steigėjai gali būti ir kitos valstybės bei kiti fiziniai ir juridiniai asmenys;
 - steigiamai įstaigai nėra būtina valdyba;

- įstatiniam kapitalui nereikia lėšų;
 - gali gauti paramą;
 - turi teisę steigti filialus ir atstovybes Lietuvos Respublikoje ir užsienio valstybėse, filialų ir atstovybių skaičius neribojamas;
 - turi galimybę skirti didesnius atlyginimus iš biudžetinių lėšų, kadangi algų koeficientai nėra nustatomi pagal Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarką;
 - lyginant su BĮ, VŠĮ turi lankstesnę biudžeto valdymo modelį ir gali lengviau savarankiškai ieškoti ir įsisavinti pinigines lėšas iš neinstitucinių šaltinių. Taip pat, atvirkščiai nei BĮ, neprivaloma gražinti nepanaudotų pinigų į Ministeriją;
 - matomumas – atskiras juridinis statusas atneštų papildomo matomumo bei atneštų daugiau svorio pateikiant įstaigos vaidmenį ir funkcijas užsienio auditorijai.
- *Biudžetinės įstaigos statuso privalumai:*
 - stabilus finansavimas – visiškai arba iš dalies išlaikoma iš biudžeto;
 - galimybė gauti ir kitų lėšų – „kitos teisėtai gautos lėšos“;
 - gali turėti piniginių lėšų, gautų ne kaip biudžeto asignavimui;
 - įstaigos vadovas gali turėti ir kitų jam biudžetinės įstaigos nuostatuose arba kituose teisės aktuose nustatytų pareigų;
 - dalis biudžetinių įstaigų bendrųjų funkcijų (buhalterinės apskaitos, dokumentų valdymo, personalo administravimo ir kitos pagalbinio pobūdžio funkcijos), gali būti atliekamos centralizuotai.
- *Viešosios ir biudžetinės įstaigų statusų trūkumai:*
 - *Viešoji įstaiga:*
 - turi pati save išlaikyti;
 - pelno negali paskirti dalininkui, tik viešiesiems interesams;
 - gali verstis tik įstatuose nurodyta veikla;
 - turi turėti organą – visuotinį dalininkų susirinkimą ir vienasmenį valdymo organą – viešosios įstaigos vadovą;
 - pasirinkus VŠĮ juridinį statusą darbuotojų skyrimas ar perkėlimas būtų pats sudėtingiausias, nes valstybės tarnautojas turi teisę dirbti kitą darbą, tačiau tai gali būti tik papildomos darbo valandos susiderinus su pagrindinės darbovietės vadovu. Oficialiai, tarnautojas negali būtų perkeliamas laikinai dirbti į VŠĮ. Profesionaliosios karo tarnybos kariai į VŠĮ dirbti yra siunčiami labai retais ir išskirtiniais atvejais. Šiuo atveju, kariškiui reikėtų išeiti į atsargą bei teikti paraišką į kontraktinę pareigybę.
 - *Biudžetinė įstaiga:*
 - nors finansavimas stabilus – veiklos priklauso nuo biudžeto;
 - sudėtingiau gauti piniginių lėšų iš išorės;
 - griežta apskaita, nepanaudotus pinigus privaloma gražinti į biudžetą;

- mažai įstaigai būtų sunku atlaikyti visus biurokratinis procesus, kuriuos nors ir būdama maža įstaiga, be išimčių turėtų įvykdyti kaip ir didelės įstaigos;
- Įstaigos steigėjas gali būti tik Valstybė arba Ministerija;

Bį ir Všį steigimo procesas užtruktų gerokai ilgiau nei struktūrinio padalinio įkūrimas, kadangi atskiros įstaigos įkūrimui būtų reikalingas Vyriausybės nutarimas arba atskiras Seimo patvirtintas įstatymas. Esant stipriai politinei valiai, naujas įstatymas gali netgi užtrukti mažiau laiko nei Vyriausybės nutarimas, tačiau vargu ar steigimo procesas būtų pabaigtas iki 2021 m. pradžios.

- Steigiant Bį, papildomai reikia derinti steigimo žingsnius su Vidaus reikalų ministerija.
- Steigiant Všį, papildomai reikia derinti steigimo žingsnius tiek su Finansų ministerija, tiek su Vyriausybe.
- Steigimo procesai gali užtrukti nuo 3 mėnesių iki pusės metų, priklausomai nuo trečiųjų šalių suinteresuotumo (būtina nepamiršti ir pandeminės situacijos įtakos darbotvarkės nustatymui).

Administracinė našta. Atskiras juridinis vienetas *de facto* reikštų, kad būtų reikalingas atskiras administracinis personalas (arba papildomų administracinių funkcijų suteikimas dirbantiems ekspertams). Energetinio saugumo centro prie URM patirtis rodo, kad mažoms įstaigomis (šiuo atveju 8 žmonių komandai) yra labai sudėtinga efektyviai vykdyti visas administracines funkcijas, o Valstybės kontrolė griežtai audituoja visų Bį veiklą neatsižvelgiant į jų dydį ar *force majeure*.

Viešojo sektoriaus įstaigų tobulinimo gairių nuostatose rekomenduojama, kad biudžetinė įstaiga būtų steigiama tik turint patvirtintą ne mažesnę nei 20 valstybės tarnautojų ir (ar) darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių skaičių. RKGK atveju, neįskaičiavus atvykstančių užsienio šalių ekspertų, neplanuojama turėti daugiau nei 20 darbuotojų.

Finansavimas. Atskiro juridinio asmens steigimas atneštų didesnės administracinės naštos pačiai KAM. Kadangi Ministerija būtų pagrindinis naujos įstaigos (nepriklausomai nuo tipo) dalininkas ir indėlininkas, kiekvienas lėšų asignavimas RKGK turėtų būtų kasmet patvirtintas atskiru Vyriausybės nutarimu.

- *Tarptautinės organizacijos statusas:*

Lyginant su kitais juridinio statuso variantais, tarptautinės organizacijos steigimas neatneštų ženkliai daugiau apčiuopiamos naudos ar praktiškumo steigiamam centrai. Pagrindiniai privalumai:

- Papildomas matomumas steigiamam Centrai.
- Solidesnis JAV įsitraukimo ir įsipareigojimo įrodymas.

- Galimai geresnis kariškių siuntimo / delegavimo į užsienį pagrindas.

Esminis tokio sprendimo neigiamas aspektas – ilgas steigimo laikotarpis. Be to, buvo akcentuota tai, kad yra ribotos galimybės perkelti dirbti į tarptautinę organizaciją darbo sutartininkus.

PASTABA: Institucinės sąrangos analizės bei interviu ciklo vykdymas ne tik leido geriau susipažinti su juridinių statusų Lietuvoje privalumais ir trūkumais, bet ir aiškiau išsigryninti, kokie yra pačio steigiamo RKGK prioritetai šiuo klausimu. Nepaisant to, kad pradinė analizė rėmėsi atsakymo ieškojimu, koks juridinis statusas būtų parankesnis (biudžetinė įstaiga, viešoji įstaiga ar tarptautinė organizacija) RKGK, proceso eigoje, pagrindinis klausimas pasikeitė į "ar išvis yra būtinas atskiras juridinis statusas?", ir jei ne, "kokių žingsnių reikėtų imtis, kad būtų išpildyti visi RKGK tikslai ir prioritetai?".

Dėl šios priežasties, į klausimyną buvo pridėti klausimai siekiantys geriau suprasti, kokie yra struktūrinio padalinio ir filialo privalumai bei trūkumai, ir kiek šie aspektai yra aktualūs RKGK steigimo kontekste. Interviu metu gauti atsakymai leido suprasti, kad steigimo klausimo fokusas turėtų pasikeisti į „*kokiu būdu galime įkurti ir vykdyti RKGK veiklas esamoje Krašto apsaugos sistemoje?*“.

- *Struktūrinio padalinio (filialo) privalumai:*

- ***Trumpesnis steigimo procesas.***

Norint pradėti Centro veiklą kuo greičiau būtų išvengiama papildomų administracinių žingsnių, kadangi norint įsteigti padalinį reikėtų tik paruošti Centro nuostatus ir patvirtinti juos NKSC Direktorius įsakymu. Taip pat, struktūrinio padalinio steigimas nereikalautų keisti Kibernetinio saugumo įstatymo.

Steigimo procesas užtruktų nuo 1 iki 3 mėnesių, priklausomai nuo valios ir prioritetų pasiskirstymo.

- ***Nereikia naujo administracinio personalo ir mažesnė administracinė našta.***

Visos logistinės, ūkinės ir kitos administracinės funkcijos galėtų būti atliekamos esamo NKSC personalo. RKGK galėtų savarankiškai sudarinėti sandorius / sutartis su išorės subjektais – nereikėtų derinti kiekvieno žingsnio su NKSC.

Esant poreikiui, RKGK galėtų turėti savo atskirus administracinių funkcijų darbuotojus (pvz., viešųjų pirkimų specialistas), kas leistų įgyti Centrai daugiau autonomiškumo, jei to siekiama. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų specialistas galėtų dirbti 0,25 etatu – pilno etato, žinant planuojamą RKGK veiklos apimtį, steigti nereikėtų. Buhalterinę apskaitą atliktų Centralizuotos finansų turto tarnybos prie KAM darbuotojai.

Taip pat, nėra papildomų administracinių žingsnių dėl patalpų ar kito turto suteikimo NKSC filialui. Visas turtas formaliai priklausytų NKSC, bet RKGK nebūtų problemų juo naudotis.

- ***Lengvesnis darbuotojų paskirstymas.***

Direktoriaus sprendimu NKSC darbuotojai galėtų būti perkelti iš vieno skyriaus į kitą šiomis sąlygomis: valstybės tarnautojas – tarnybinio kaitumo būdu, PKT kariškis – rotacija, sutartininkas – pakeitus darbo sutarties sąlygas arba naujai pasirašant naują sutartį

Tačiau, būtina pabrėžti, kad valstybės tarnautojas yra priimamas į vienas pareigas, viename padalinyje. Kitu atveju, jam, įstaigos vadovo sprendimu, gali būti pavedamos papildomos funkcijos susijusios su darbu kitame padalinyje. Bet, tokiu atveju, formaliai RKGK nebūtų užpildomas etatas.

NKSC darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, gali būti paskiriamas 0,5 etato į vienas pareigas ir 0,5 etato į kitas. Tokiu būdu užtikrinamas „dvišepuris“ darbuotojo statusas. Taip pat, sukūrus etatą / pareigybę RKGK, yra galimybė vienai pareigybei priskirti du sutartininkus po 0,5 etato (ar priskirti žmogų 0,75 etato). Šioje vietoje verta pabrėžti, kad didžioji dalis NKSC darbuotojų yra būtent sutartininkai.

Privalomosios karo tarnybos (PKT) kariai gali dirbti Bį ir jos padaliniuose rotaciniu principu paskiriant jiems atlikti konkrečias funkcijas.

- ***Paprastesnė tvarka dėl užsienio ekspertų atvykimo ir darbo.***

Rotacijos galėtų būti derinamos atsižvelgiant į pasirašytą Susitarimo memorandumą (ar kitą politinę deklaraciją) ar egzistuojančius dvišalius susitarimus, ar kitus bendradarbiavimo dokumentus. RKGK buvimas krašto apsaugos sistemoje (lyginant su Vši) neturėtų sukelti sunkumų kitų šalių ekspertams (kariškiams ar civiliams) rotuoti Lietuvoje.

- ***Vadovo skyrimas.***

Struktūrinio padalinio (filialo) steigimas taip pat palengvintų administracinį vadovo pasirinkimo procesą. Vadovo poziciją galima užpildyti be konkurso, jei tai būtų tarnybinio kaitumo būdu (atsižvelgiant į koeficientus) priimamas valstybės tarnautojas ar rotacijos būdu perkeltamas PKT kariškis. Šiuo atveju, filialo vadovas gali būti paskirtas pagrindinės įstaigos (NKSC) vadovo sprendimu.

Be to, per Valstybės tarnybos departamentą galima ieškoti kitų kompetentingų valstybės tarnautojų iš visų viešojo sektoriaus institucijų arba įstaigos vadovo sprendimu gali būti skelbiamas ir atskiras konkursas užpildyti RKGK vadovo kėdę.

- ***Struktūrinio padalinio (filialo) trūkumai:***

- ***Nepilnas tarptautinis subjektiškumas.***

NKSC filialo įsteigimas automatiškai nesuteikia RKGK matomumo ar subjektiškumo, dėl to norint užtikrinti RKGK subjektiškumą yra būtina pasirašyti daugiašalį Susitarimo memorandumą (ar politinę deklaraciją) dėl RKGK įsteigimo, taip įtvirtinant jo tarptautiškumą ir užsienio partnerių įsipareigojimus.

- ***Patariamąsios tarybos statusas.***

Steigiant struktūrinį padalinį nebūtų galimybės įtraukti Patariamąją tarybą, kaip atskirą įstaigos / Centro organą, ir teisiškai Centras būtų pavaldus NKSC Direktoriui (ar kito Departamento vedėjui).

II. Pasiūlymai dėl RKGK veiklos modelio:

- Rimtai atsižvelgti į Centro vadovo rolę, pareigybes ir tinkamo kandidato savybes. Dauguma interviu ciklo respondentų teigė, kad vadovas turi mokėti užsiimti lobizmu, turėti platų kontaktų tinklą, mokėti veikti tarptautiniu mastu ir kartu numatyti strateginę Centro kryptį bei sukurti nepriklausomos ir autonomiškos institucijos įvaizdį.
- Atsižvelgti į užsienio ekspertų rotacijų RKGK trukmę tam, kad būtų išvengta projektų išsibalansavimo, neefektyvumo.
- Steigiant Centrą ir vertinant jo galimą juridinį statusą bei veiklos modelį atsižvelgti į tai, kad užsienio partneriai būtų suinteresuoti siųsti savo ekspertus. Apgalvoti kaip galima užtikrinti jų įsitraukimą, kas domina kiekvieną partnerę atskirai ir ar jų lūkesčiai bus pateisinti.
- Aiškiai apibrėžti ir komunikuoti Centro tikslus ir ateities viziją.

Interviu ciklo respondentų siūlymai dėl konkrečių Centro modelių:

- *Steigti biudžetinę įstaigą*, nes viešojo įstaiga neturi sąsajos su valstybės uždaviniais.
- *Nesirinkti biudžetinės įstaigos statuso*, nes mažai įstaigai būtų sunku funkcionuoti dėl sudėtingų ir griežtų biurokratinių procesų.
- *Pirmiausia įvykdyti pilotinę Centro veiklą / bandomąją versiją*, užtikrinti, kad viskas funkcionuoja, atlikti pataisymus ir tuomet nuo konkrečios datos pradėti oficialią Centro veiklą.
- *Steigti Centrą kaip padalinį*, užtikrinti, kad viskas funkcionuoja ir turėti aiškia viziją ir planą dėl atskiro juridinio subjekto steigimo.
- *Steigti Centrą ne kaip padalinį* ar atskirą juridinį statusą turintį subjektą, bet *kaip virtualų Centrą*, be fizinės vietos.
- *Steigti Centrą kaip padalinį vienerių* – dvejų metų laikotarpiui ir per jį išsigryninti ar yra reikiamybė keisti RKGK juridinį statusą, ar bus plečiama Centro veikla, ar bus poreikis įdarbinti daugiau ekspertų iš išorės, ar bus teikiama į išorę orientuotų paslaugų. O esant poreikiui, ir partnerių politiniam bei praktiniam suinteresuotumui, ateityje judėti tarptautinės organizacijos steigimo kryptimi.

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

Atsižvelgiant į viešosios konsultacijos rezultatus galima teigti, kad siekiant nustatyti, kuris juridinis statusas ir veiklos modelis RKGK būtų tinkamiausi pirmiausia yra svarbu būti įsivertinus, kokios yra planuojamos Centro veiklos sritys, prioritetai, ateities ambicijos, laiko kaštai bei galimos rizikos. Taip pat, labai reikšmingas yra informacijos dalijimosi tarp NKSC ir RKGK klausimas, į kurį svarbu atsižvelgti.

Sekantis žingsnis turėtų būti galimų Centro finansavimo šaltinių, užsienio ekspertų rotacijų galimybių bei darbuotojų skyrimo į / įdarbinimo galimybių Centre iš Lietuvos pusės, įvertinimas, detalesnis administracinio modelio detalizavimas, konkrečių Centro funkcijų gryninimasis.

Viešosios konsultacijos rezultatai pristatyti atsakingoms institucijoms ir panaudoti ruošiant pasiūlymus dėl RKGK juridinio statuso ir veiklos modelio. Įstaigai Centras turėtų tapti pagrindine dvišalio bendradarbiavimo su JAV kibernetinio saugumo srityje platforma po vienu stogu sutelkiančią įvairias dvišales iniciatyvas bei būtų glaudinamas bendradarbiavimas su strateginėmis Rytų partnerystės (EaP) šalimis.

Valstybei Centras užtikrintų kibernetinio atsparumo stiprinimą nacionaliniu mastu, būtų puiki galimybė sustiprinti savo kaip regiono lyderės kibernetinio saugumo srityje poziciją bei užtikrintų nuolatinį JAV įsitraukimą.

ĮŠMOKTOS VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS VYKDYMO PAMOKOS

Siekiant sėkmingo viešosios konsultacijos atlikimo yra svarbu atsižvelgti į tai, kad gali būti sudėtinga užtikrinti planuojamų interviu ciklo respondentų skaičių. Todėl rekomenduojama susiplanuoti didesnę respondentų sąrašą, turėti atsarginių variantų tam atvejui, jeigu kažkas nesutiktų, pasikeitus aplinkybėms nebegalėtų dalyvauti interviu cikle.

Taip pat, labai didelę svarbą turi pasiruošimas interviu ciklui. Norint, kad interviu būtų kokybiškas, iš anksto parengtas klausimynas ir papildomai užduodami klausimai suteiktų pridėtinės vertės, yra reikšminga atlikti esamos informacijos viešuose šaltiniuose vykdomo projekto tema analizę, išsiaiškinti naudojamų terminų reikšmes. Taip interviu ciklo metu gauti rezultatai bus tinkami lyginimui ir išsamiai analizei.

ASMENYS KONTAKTAMS

Justas Kidykas | „Kurk Lietuvai“ projektų vadovas | Justas.Kidykas@kurkl.lt;

Gabrielė Bilevičiūtė | „Kurk Lietuvai“ projektų vadovė Gabriele.Bileviciute@kurkl.lt;